

opusdei.org

Važno upozorenje roditeljima o negativnim stranama televizije i interneta

Kakve su posljedice ovisnosti o
televiziji i internetu?

2.02.2016.

Preuzeto od: Glas Koncila 4 (2170) |
24.1.2016.

Pasivno promatranje i primanje
medijskih sadržaja dovodi do
oponašanja i otupjelosti estetskoga i

etičkoga doživljaja u gledatelja. To je kontrola uma u kojoj se otupljuje intelekt i senzibilitet te zamagljuje svijest o svijetu. Televizija osnažuje »život« robnih artikala. Ekрани postadoše kradljivci vremena i intime.

Televizija, računalo i mobitel postaju dječji »kućepazitelji«. Istraživanje *Ipsos Pulsa* iz 2010. godine u Hrvatskoj pokazuje da su televizor i internet najbolji prijatelji svakomu drugomu djetetu, a 37 % osnovnoškolaca nije obuhvaćeno izvanškolskim aktivnostima, konstatirajući da su im dosadili djedovi i bake.

Mediji »potiskuju članove obitelji iz odgoja«

To potvrđuju rezultati istraživanja s početka 2013. britanske tvrtke »Dr. Beckmann«, gdje se pokazalo da djedovi i bake postaju suvišni u životima svojih unuka jer sve manje

mališana traži njihov savjet. Britanska djeca odgovore na svoja pitanja traže na internetu. Devet od deset britanskih djedova i baka tvrde da ih unuci ne pitaju za savjet ni u obavljanju najjednostavnijih zadaća, a umjesto toga ukucaju svoj »problem« u *Google*, *YouTube* ili *Wikipediju* kako bi dobili traženi odgovor. Internet »potiskuje članove obitelji iz odgoja«, kaže glasnogovornica Susan Fermor u izvješću toga istraživanja i dodaje: »Stariji ukućani uviđaju da su djeca 'zakopana' u računala, tablete i mobitele i tamo pronalaze instantne savjete.« Anketno ispitivanje provedeno na uzorku od 1500 djedova i baka pokazuje da djeca na internetu pretražuju obiteljske informacije umjesto da o tome izravno pitaju članove obitelji. Gotovo dvije trećine djedova i baka smatraju da tradicionalne uloge postaju sve manje važne u modernom obiteljskom životu.

Istraživanje u Velikoj Britaniji pokazuje da je kod 7 % gledatelja televizor uključen cijeli dan, a od 5 do 10 sati kod 50 % njih (F. Inglis). Hrvati gledaju televiziju više od šest sati dnevno i po tome su ispred njih samo Saudijski, objavila je sredinom 2015. godine međunarodna marketinška agencija *ZenithOptimedia*. U istraživanje je bilo uključeno 65 zemalja svijeta. Saudijski gledaju televiziju 407 minuta dnevno, a slijede ih Hrvati sa 377, Rumunji sa 340, Litavci sa 325 te Srbi i Amerikanci s po 300 minuta dnevno. *ZenithOptimedia* navodi da je dnevna konzumacija medija na globalnoj razini od 2010. do 2014. porasla sa 462 na 485 minuta dnevno. To objašnjavaju porastom uporabe interneta na kojem ljudi provode 109,5 minuta na dan, gotovo dvostruko više nego prije četiri godine. Vrijeme posvećeno tradicionalnim medijima palo je sa 402 na 376 minuta dnevno. U

konkurenciji s internetom najviše su izgubile novine koje se čitaju za četvrtinu manje nego prije četiri godine i časopisi koje se čita 19 posto manje. Televiziju se gleda samo šest posto manje. Globalno je u prosjeku gledaju 184 minute dnevno.

Gledanje televizije mijenja čovjekovu narav

Televizija je iznimno djelotvoran medij zato što gledatelja odvodi u prividnu stvarnost tako da ima osjećaj da je usred zbivanja koje dočarava ekran. Giovanni Sartori u knjizi »Homo videns« tvrdi da pred televizijskim ekranom dolazi do dubokih promjena zbog kojih *homo sapiens* postaje *homo videns*. Prema njegovoj tezi televizija je antropogenetski aparat čije gledanje mijenja čovjekovu narav u negativnom smislu. »Gledanje televizije osiromašuje kognitivni aparat *homo sapiensa*, a *homo videns*

je stupanj kad čovjek više nije sposoban apstraktno misliti« (Sartori). Dominantna je funkcija »stranca u kući« zabava publike, stoga je struktura programa i koncipirana tako da prevladavaju manje zahtjevni sadržaji. Pokraj TV-a prosječni gledatelj ostaje prikovan u četiri zida, opsjednut »magičnom kutijom«. Ekрани su magija koja udaljava, a ne zbližava; izgleda kao da opslužuje, a prosječni konzument nije svjestan vlastitih okova. Za uređivanje televizijskoga programa nasilje i natjecanje, mržnja, strah, ljubomora, trijumf i sukobi u prednosti su pred vrjednotama kao što su suradnja, ljubav i pažnja, briga ili altruizam. TV je »lunapark« koji ciljano zaglupljuje.

Djeca televiziju često rabe simultano s drugim medijima i uz neku drugu aktivnost: čitanje, igru, razgovor, jelo i sl. Izjavljuju da gledaju televiziju iz navike i dosade, uzbuđenja ili

popravljanja raspoloženja. Pasivno promatranje i primanje medijskih sadržaja dovodi do oponašanja i otupjelosti estetskoga i etičkoga doživljaja u gledatelja. To je kontrola uma u kojoj se otupljuje intelekt i senzibilitet te zamagljuje svijest o svijetu. Televizija osnažuje »život« robnih artikala. Ekрани postadoše kradljivci vremena i intime.

Analizirajući sadržaje na televiziji, Vlasta Ilišin u Hrvatskoj dolazi do spoznaje da televizija u slobodnom vremenu mladih uglavnom služi za zabavu i razonodu, a rijetko ostvaruje odgojno-obrazovnu i informativnu funkciju.

Više od 6 posto mladih - internetski ovisnici

S internetom, osobito u djece, umiru brige za druge. U omalovažavanju drugoga internet postaje javni WC. Suludo bi bilo raditi na zabranama uporabe interneta, ali je jednako tako

opasno ignorirati njegovu tamnu stranu. Opsežno europsko istraživanje 2010. godine provela je *EU IDS Online* mreža na internetskim korisnicima od 9 do 16 godina iz 25 europskih zemalja. Rezultati pokazuju da internet postaje sastavni dio života djece.

Istraživanje 2006. godine u organizaciji Sveučilišta u Berlinu (autori André Hahn i Matthias Jerusalem) na uzorku većem od osam tisuća mladih od petnaest do dvadeset devet godina pokazalo je da 34 % ispitanika provede više od 48 sati tjedno uz internet, a najugroženije je 6,6 % onih koji provedu između devet i deset sati dnevno na internetu. Uspoređujući podatke istraživanja u Njemačkoj, Nizozemskoj, Kini, Austriji, Švicarskoj i SAD-u, Gabriele Farke (Amazon - knjiga) zaključuje da se oko 6 % mladih mogu nazvati »teški internetski ovisnici i trebaju pomoć

stručnjaka jer provode dnevno između osam i deset sati uz zaslone računala«. »Patološka ovisnost nije samorazmjerna vremenu provedenom uz internet, nego je povezana s činjenicom da se slobodno vrijeme opsesivno troši na mreži, a odbijaju se ostale aktivnosti.«

Internetski ovisnici izbjegavaju neposrednu komunikaciju »oči u oči«, a preferiraju mrežnu komunikaciju. Grupiraju se na one koji svakodnevno sudjeluju u *online* akcijama ili *online* kockanju, one koji dnevno satima »pregledavaju« pornografske sadržaje, neumorno surfaju ili pretražuju informacije iz različitih baza podataka te ovisnike o računalnim igrama. Kod svih skupina evidentirana je smanjena socijalna interakcija.

U Hrvatskoj svaki dan na Facebooku 69 % djece

Rezultati istraživanja Medicinskoga fakulteta kalifornijskoga Sveučilišta Stanford pokazali su da gotovo 14 % američkih internetskih korisnika ima barem jedan simptom *cyberovisnosti*. Šest posto ispitanika smatra da im pretjerana uporaba interneta šteti odnosima s okolinom, 9 % njih pokušava zatajiti višak vremena proveden na internetu, 14 % ih se vrlo teško uspijeva suzdržati od interneta nekoliko dana uzastopno, 8 % ih internet smatra utočištem od problema ili neugode, a samo 12 % ih je pokušalo smanjiti uporabu interneta.

Gotovo sva djeca u Hrvatskoj imaju pristup internetu, a njih 85 % ima *Facebook* na mobitelu. Otvaranje profila na *Facebooku* ima zakonsku granicu u Hrvatskoj do 13. godine. Prema podacima Poliklinike za zaštitu djece od nasilja i Hrabroga telefona u Zagrebu iz rujna 2013. čak dvoje od troje djece prije nego što

navrši 13 godina života otvori svoj profil na *Facebooku*, a njih polovica svoje profile pregledava za vrijeme nastave. Prije pet godina 49 % djece koristilo se internetom svakodnevno, a 2013. svaki dan samo na *Facebooku* vrijeme provede 69 % djece, i to nekoliko puta dnevno, a tri sata dnevno 20 % djece. Gotovo sva djeca imaju skupocjene *smartphone*.

Većina ispitane djece ima između 300 i 500 »prijatelja« na svom profilu, a u slučaju da ih nepoznata osoba pozove na susret, 18 % ih navodi da bi možda pristalo naći se, dok se 8 % djece već našlo u takvoj situaciji i otišla su sama na sastanak.

Istraživanje je pokazalo da djeca koja provode na *Facebooku* tri ili više sati dnevno imaju niži školski uspjeh od djece koja na *Facebooku* provode manje od pola sata dnevno; imaju narušeniju sliku o sebi te iskazuju veći broj emocionalnih i ponašajnih teškoća, a djeca koja su u većoj mjeri

uključena u nasilje preko *Facebooka* imaju niži školski uspjeh.

Na *Facebooku* 52 % ispitane djece objavljuje privatne fotografije. Četvrtina učenika na *Facebooku* najčešće igra kvizove i igre, a po zastupljenosti slijedi komentiranje tuđih statusa, gledanje tuđih profila, traženje novih prijatelja i razgovor s nepoznatima. Istraživanje u studenom 2013. provedeno u tri vrtićke skupine iz Našica, Belišća i Osijeka otkriva da otvoren profil na internetu ima 7 % djece između pet i sedam godina. Roditelji sve više otvaraju svoje profile i tako se pokušavaju »približiti« djeci. Ljutiti tinejdžeri objavili su manifest »Dosta nam je roditelja na fejsu«.

»Društvena mreža« dovela do umreženih usamljenika

U analizi uloge interneta, uostalom kao i kod svakoga medija, temeljno je pitanje *tko i za što upotrebljava*

medije, osobito internet? Internet je dobar alat ako je ispravno korišten i kada korisnici imaju odgovornost. Kakva je prijevara napravljena kada se internet nazvao »društvenom mrežom«! To je prije paukova mreža. S internetom umiru brige za druge! U današnjim sofisticiranim oblicima manipulacije mladi ulijeću u manipulaciju kao »muhe u podmetnuto ljepilo« (Nedjeljko Fabrio).

Ponašanje ovisnika u stručnoj se literaturi opisuje kao gubitak kontrole te je za tu naviku karakterističan trenutačni ugođaj. Ista stvar je i s »društvenom mrežom«. Nicholas Carr u svojoj knjizi »Kako internet mijenja put mišljenja, čitanja i pamćenja« upozorava na činjenicu da u uporabi interneta negativne posljedice prevladavaju nad pozitivnima. Djeca i mladi dugotrajnim surfanjem po internetu prilagođavaju mozak na

brzo i nekoncentrirano čitanje i simultano pregledavanje informacija, što uništava moć koncentracije. Mozak postaje preopterećen različitim podražajima s interneta. »Više informacija može značiti manje znanja.« Internetski korisnici pretvaraju se u *kultivatore znanja*, lovce i sakupljače u šumi elektroničkih podataka. Internet »umanjuje sposobnost kontemplacije, on mijenja dubinu naših emocija, kao i naših misli«.

Njemački neurolog Manfred Spitzer uveo je pojam *digitalna demencija* nakon rada s djecom internetskih ovisnika, koji su imali posljedice pada koncentracije i slabijega pamćenja. Psihijatrica Judith Orloff utvrdila je da preopterećenost informacijama i ovisnost o internetu rezultiraju »adrenalinskim naletom tjeskobe«. Uz to je vezana pojava »poremećaja privrženosti« (osjećaj ovisnosti o tehnologiji i osjećaj

panike kada se ne može pristupiti e-pošti). Tada se, tvrdi Orloff, ovisnik osjeća »odsječenim«. Tu pojavu naziva *tehnoočaj*.

Zar to nije dovoljno da se konstatira da je nova »društvena mreža« dovela *doumreženih usamljenika*? »Razlika između tehnologije i ropstva u tome je što su robovi bili potpuno svjesni da nisu slobodni« (Nassim Nicholas Taleb). Kada se otvori profil na *Facebooku*, potpisuje se faustovski ugovor s »digitalnim vragom« - tvrdi internetski kritičar Andrew Keen u knjizi »Kult amaterizma«.

Izloženost površnosti, ali i kriminalu

Druge su negativne strane interneta (postoje naravno i brojne pozitivne strane, ali one nisu ovdje tema) to što nema gotovo nikakve kontrole, odgovornosti i zaštite privatnosti, neselektivna uporaba internetskih sadržaja, nepouzdanost određenih

informacija koje nisu i činjenice, previše irelevantnih informacija, pitanje autorstva, originalnosti - veća mogućnost plagiranja, krađe identiteta, osobnih podataka ili kreditnih kartica, izostanak neposredne komunikacije, što uvjetuje socijalnu izoliranost, smetnje u obiteljskom životu, digitalni narcizam, neempatičnost, lažni statusi, zapostavljanje ranijih poznanstava i prijateljstava, a u djece i školskih obveza, opasnosti od *cyberbullyinga*, pedofilije, ucjena, nasilja itd., a posljedica su toga učestali neplanirani pozivi na telefon ili mobitel od internetskih »prijatelja«. *U chat-grupama* anonimni se pojedinci jednostavno mogu uključiti u neželjenu komunikaciju. Problem je lak pristup dobivanja informacija o različitim opijatima i pornografskim stranicama, smetnje vida i nedostatak sna pri prekomjernom

korištenju, izostanci drugih zdravih navika: šetnje, boravak u prirodi...

Društvene mreže posebno su opasne jer podatci prikupljeni s njih mogu poslužiti za krađu novca ili identiteta. Pošiljatelj se lažno predstavlja, na primjer kad administrator nekoga internetskoga servisa kojem su ti podatci potrebni radi navodne provjere podataka, nadogradnje sustava ili upozorenja o premašenoj kvoti diskovnoga prostora e-sandučića. Temeljem tih lažnih upozorenja e-poštom potom traže podatke o korisničkom imenu i lozinki ili da se slijedi određenu poveznicu na kojoj trebamo ispuniti obrazac. Takve e-poruke spadaju u kategoriju kriminalnih radnja, tzv. *phishing* (prema engl. riječi *fishing* – pecanje). *Phishing*-poruke navode korisnika da klikne na određeni link koji ga dalje vodi na stranice kriminalnoga internetskoga poslužitelja. Na tim stranicama lažno

se predstavljaju i krivotvore mrežne stranice banaka, servisa za elektroničko plaćanje i sl. Prevaranti od lakovjernih korisnika dobivaju povjerljive podatke (korisnička imena, lozinke, podatci s kreditnih kartica i sl.), ostvarujući financijsku korist.

Internet je opasan alat kada se djeca njime koriste bez nadzora, ne znaju njegove opasnosti i kako se zaštititi od brojnih negativnih posljedica.

Zlatko Miliša

Glas Koncila 4 (2170) |
24.1.2016.

pdf | document generated
automatically from [https://opusdei.org/
hr-hr/article/vazno-upozorenje-
roditeljima-o-negativnim-stranama-
televizije-i-interneta/](https://opusdei.org/hr-hr/article/vazno-upozorenje-roditeljima-o-negativnim-stranama-televizije-i-interneta/) (8.04.2026.)